

Pratarmė

Ši mokslinių straipsnių rinktinė – tai periodinis leidinys, skirtas kelti ir tyrinėti aktualius muzikos komponavimo klausimus. 22-ojo *Muzikos komponavimo principų* tomo tema – komunikacijos aspektai. Kompozicijos principų individualizacija ir pliuralistinių koncepcinių ekosistemų įsigalėjimas pasaulinėje šiuolaikinės muzikos scenoje neišvengiamai kelia komunikacijos iššūkių. Atrodo, kad dabar labiau nei bet kada anksčiau muzikinis diskursas yra susiskaidęs į daugybę komunikacinių erdvių – sociokultūrinių *burbulų*, kuriuose internalizuoti intelektualiniai įrankiai lemia tam tikrą kolektyvinį supratimo būdą. Dėl skirtingų komunikavimo intencijų atsiranda techninių raiškos priemonių įvairovė, ir atvirkščiai – techninių ir raiškos priemonių plėtotė įkvepia skirtingus komunikacijos būdus ir objektus. Temoje natūraliai slypintis daugialypiškumas suponuoja bent keletą jos nagrinėjimo perspektyvų: tai konceptuali kompozicijos idėja ir (arba) paskirtis; kūrinio koncertinė erdvė; technologijų pasitelkimas; atlikėjo interpretacija; publikos recepcija. Šiuos ir kitus aspektus leidinyje nagrinėja skirtingoms sociokultūrinėms terpėms atstovaujantys muzikologai ir kompozitoriai iš įvairių šalių (Lietuvos, Lenkijos, Sakartvelo, Serbijos, Graikijos, Vokietijos, Austrijos, Ganos, JAV). Leidinio straipsniai sugrupuoti į tris potemes.

I potemė. Komunikacija kaip neatsiejama muzikos dedamoji: teoriniai, istoriniai ir tarpdisciplininiai požiūriai. Ką ir kaip muzikos kūrinys komunikuoja – vienas iš fundamentalių ir neišsėmiamų klausimų, mąstytojus ir kūrėjus dominančių jau daugybę amžių. Jį savo straipsnyje kelia ir muzikologas bei kompozitorius Milošas Zatkalikas. Vengdamas supaprastinto kūrėjo-recipientų komunikacinio modelio ir remdamasis teoretikų bei filosofų (Luhmann, Adorno, Deleuze) išvalgomis, autorius plečia muzikinės komunikacijos erdves keliomis kryptimis: į meno kūrinio komunikaciją su jo kūrėju, su kitais kūriniais, su pačiu savimi ir kt. Sigitas Mickis tęstiniame straipsnyje toliau gilinasi į žmogiškosios verbalinės intonacijos ir muzikos kalbos ryšius, o anksčiau išgrynintą teorinį modelį konvertuoja į kompoziciškai pritaikomą metodologiją. Alternatyvą muzikinės ir verbalinės komunikacijos analogijai siūlo Manuelis Domínguezas Salasas. Remdamasis filosofo Charleso S. Peirce'o idėjomis, autorius kaip žmogiškąją percepciją, muzikinę intenciją ir vaizduotę integruojančią dimensiją iškelia *grafiskumą*.

II potemė. Santykis tarp kūrybinio proceso ir komunikacinių erdvių. Muzikinės komunikacijos problematiką neįkainojamai praturtinantis dėmuo – kūrėjo perspektyva ir kūrybinio proceso plotmė. Viena tokių perspektyvų atskleidžiama kompozitoriaus Alastairo White'o straipsnyje. Autorius sprendžia ryšio su praeityje prarastomis akustinėmis tikrovėmis dilemą ir kaip kūrybinę išeitį siūlo *spekulytyviosios archeoakustikos* metodą. Kitokią santykio su praeities muzika prieigą nagrinėja Stephanas Lewandowski, savo tyrimo objektu pasirinkęs György Kurtágo kūrybą. Pasak muzikologo, kompozitoriaus inicijuotas daugialypių nuorodų tinklas ne tik lemia muzikos kalbos originalumą, bet ir implikuoja ryšius tarp praeities ir dabarties. Radošas Mitrovičius, nagrinėdamas conceptualaus meno kūrėjo Davido Helbicho intencijas, kelia klausimą apie ribų tarp skirtingų komunikacijos erdvių – kompozitoriaus, atlikėjo, klausytojo – niveliaciją. Pasak autoriaus, klausymas šiame kontekste yra ir receptyvus, ir performatyvus, ir kūrybinis veiksmas. Dar vieną požiūrį atskleidžia Gvantsa Ghvinjilia, gilindamasi į kartvelų kompozitorės Ekos Chabashvili eksperimentinį kūrinį. Muzikologė straipsnyje nagrinėja, kaip inovatyvios muzikos priemonės ir technologijos kompozitoriui padeda kultivuoti *ekomuzikos* estetines idėjas.

III potemė. Šiuolaikiniai komunikaciniai stimulai nacionalinės muzikos raiškai. Komunikacijos klausimų svarstymas – tai proga naujai pažvelgti ir į nacionalinės muzikos diskursą. Štai sociokultūrinės muzikos plotmes tyrinėjanti Dina Lentsner latvių kompozitoriaus Ėriko Ešenvaldo kūrinį nagrinėja per feministinių ir postfeministinių idėjų raiškos prizmę. Ganos kompozitorius Nana Dawsonas savo kūriniumi *Kwadehyerwa* klausytoją ir skaitytoją kviečia į turiningą tarpkultūrinį dialogą, pristatydama skirtingų kultūrinių tradicijų (afrikietiškos ir europietiškos) sambūvio iššūkius ir galimybes. Galiausiai, muzikologė Kalliopi Stigka gvildena kone graikų muzikos simboliu tapusio Mikio Theodorakio poveikio klausytojui aspektus, atvejį įvardydamas kaip unikalų komunikacinį kanalą.

Baigdami apžvalgą pažymėsime, kad leidinio straipsniai gali būti diferencijuojami pagal jų pobūdį – mokslinį teorinį ir praktinį. Ir nors griežtų ribų tarp jų brėžti nereikėtų, vis dėlto vieni straipsniai labiau išsiskiria moksliniu teoriniu požiūriu (Miloš Zatkalik, Sigitas Mickis, Manuel Domínguez Salas, Alastair White, Stephan Lewandowski, Dina Lentsner), o kiti – praktiniu (Radoš Mitrović, Gvantsa Ghvinjilia, Nana Dawson, Kalliopi Stigka). Žurnalo mokslinis komitetas straipsnius atrenka remdamasis šiais kriterijais: a) straipsniams

taikomi aukščiausi kokybės standartai; b) autorių pasirinktos temos turi atitikti bendrą konkretaus tomo temą. Visi leidinio straipsniai yra recenzuojami (*peer-reviewed*).

Tikimės, kad 22-asis *Muzikos komponavimo principų* tomas sulauks skaitytojų dėmesio ir bus aktualus kiekvienam besidominčiam muzikinės komunikacijos problematika. Redakcinė kolegija tikisi skaitytojų dėmesio tiek čia, Lietuvoje, tiek užsienyje. Būsime dėkingi už visas pastabas ir atsiliepimus apie leidinį. Organizatorių vardu dėkojame visiems rėmėjams ir rengėjams.

Prof. dr. Rimantas Janeliauskas,
redakcinis kolektyvas

Foreword

This collection of scholarly papers is a periodical aimed at raising, researching and comprehending fundamental questions in the field of music composition. The theme underlying Volume 22 of *Principles of Music Composing* deals with aspects related to communication. Individualization of compositional principles and the emergence of pluralistic conceptual ecologies in the global stage of contemporary music inevitably leads to communicative challenges. It seems that today, more than ever, the musical discourse is segregated into many different communicative spaces—sociocultural “bubbles” in which internalized intellectual tools determine a particular collective understanding. Different communicative intentions have steered the variety of technical means of expression we have at our disposal, and conversely—this miscellany of technical means and mediums of expression has inspired different things and ways for composers to communicate. The inherently multifaceted nature of the subject requires us to approach it from carefully selected angles, which include, but are not limited to: the sociocultural context of the composer and/or composition; the conceptual idea and/or purpose of the composition; the intended venue; implementation of technology; interpretation by the performer; reception by the audience; etc. These and other aspects are explored by musicologists and composers from different sociocultural backgrounds and countries (Lithuania, Poland, Sakartvelo, Serbia, Greece, Germany, Austria, Ghana, and the United States). The articles in this publication are grouped into three subthemes.

Subtheme I. Communication as an Inherent Constituent of Music: Theoretical, Historical, and Interdisciplinary Approaches. The question of what is communicated by a piece of music and how has been a fundamental and enduring topic for thinkers and creators for centuries. In his article, musicologist and composer Miloš Zatkalik revisits this issue, avoiding the simplistic model of communication between creator and recipient. The author draws on the insights of various theorists and philosophers (including Luhmann, Adorno, and Deleuze) to expand the scope of musical communication in several directions: how a work of art communicates with its creator, with other works of art, with itself, etc. In his follow-up article, Sigitas Mickis continues to explore the relationship between verbal intonation and musical language, transforming the theoretical model he developed earlier into a methodology applicable to composition. Meanwhile, Manuel Domínguez Salas offers an alternative to the analogy between musical and verbal communication. Drawing on the ideas of the philosopher Charles S. Peirce, the author posits *graphicacy* as a dimension that integrates human perception, musical intuition, and imagination.

Subtheme II. The Relationship between the Creative Process and Communicative Spaces. An invaluable enriching component in the issue of musical communication is the creator’s perspective and the dimension of the creative process itself. One such perspective is revealed in the paper by composer Alastair White. The author tackles the dilemma of establishing a connection with the acoustic realities lost to the past, proposing the *speculative archaeoacoustics* method as a creative solution. Stephan Lewandowski takes a different approach to the relationship with the music of the past, choosing the work of Kurtág as the object of his research. According to the musicologist, the network of multifaceted references initiated by the composer not only determines the originality of his musical language, but also implies connections between the past and the

present. Meanwhile, Radoš Mitrović, examining the intentions of the conceptual artist David Helbich, raises the idea of the breaking down the barriers between different communicative spaces—embodied in this case as the composer, performer, and audience. According to the author, listening in this context involves all three dimensions: receptivity, performance, and creativity. Another approach is presented by Gvantsa Ghvinjilia, who examines the multimedia genre of the work by the Kartvelian composer Eka Chabashvili. In her article, the musicologist explores how innovative musical tools and technologies help the composer to cultivate the aesthetic ideas of eco-music.

Subtheme III. Contemporary Communicative Stimuli for the Emergence of National Music. The consideration of communicative issues is also an opportunity to rethink the discourse of national music. For example, Dina Lentsner, an expert in the sociocultural realms of music, examines the work of Latvian composer Ēriks Ešņvalds through the prism of the expression of feminist and postfeminist ideas. Ghanaian composer Nana Dawson, through his composition *Kwadehyewa*, invites the listener and the reader into a rich intercultural dialogue, presenting the challenges and possibilities of coexistence between African and European traditions. Finally, musicologist Kalliopi Stigka explores the impact of one of the symbols of Greek music—Mikis Theodorakis—on the listener, describing the case as a unique “channel of communication.”

We would like to conclude this brief introduction with an observation that the papers in this issue can be differentiated into two main categories. Even though no clear boundaries can be set, we can discern articles that are outstanding in terms of their theoretical value (authors: Miloš Zatkalik, Sigitas Mickis, Manuel Domínguez Salas, Alastair White, Stephan Lewandowski, Dina Lentsner) and those that are brilliant for their practical (artistic) insights (authors: Radoš Mitrović, Gvantsa Ghvinjilia, Nana Amowee Dawson, Kalliopi Stigka). The selection of articles rests on the following basic criteria: (a) only papers of the highest quality appear in the journal; (b) individual topics must correspond to the overall subject of the particular issue. All papers in the publication are peer reviewed.

We hope that Volume 22 of *Principles of Music Composing* will draw attention from around the world among those who are interested in musical communication and issues relating to it. All comments and criticism are welcome. The editors are grateful to all who contributed to the preparation and publication of this issue.

Prof. Dr Rimantas Janeliauskas
Editorial staff
Translated by Aistė Vaitkevičiūtė